

Ár 2012, mánudaginn 5. nóvember er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Guðlaug B. Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 124/2012**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 17. júlí 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 16. júlí 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 17. júlí 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 21. ágúst 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 28. ágúst 2012, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 11. september 2012.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 5. nóvember 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 14. febrúar 2007 var fjármögnunarleigusamningur nr. X gefinn út af A, sem leigutaka til F sem leigusala. Hið leigða var Man TGM vörubifreið ásamt vörukassa og lyftu. Leigugrunnur var samtals kr. 10.922.116. Sóknaraðili tókst á hendur ábyrgð á samningnum.

Gerðar hafa verið breytingar á samningi nr. X, dags. 22. október 2008, 20. janúar 2009, 20. október 2009, 23. apríl 2010, 17. ágúst 2010, 30. desember 2010, 4. júlí 2011, 21. desember 2011 og 30. mars 2012. Sóknaraðili skrifaði undir allar breytingarnar.

Þann 3. júní 2010 var félagið B slf. stofnað. Tilgangur félagsins var rekstur vöruflutningabifreiða, verktaka- og sölustarfsemi og annað er framangreindri starfsemi fylgir. Tekið var fram að sóknaraðili væri félagsaðili, sem bæri fulla og ótakmarkaða ábyrgð á skuldbindingum félagsins. A var samlagsaðili, sem bar takmarkaða ábyrgð á skuldbindingum félagsins og takmarkaðist ábyrgð hans við kr. 10.000. Þann 28. júní 2010 var umsókn um kennitölu fyrir sameignarfélag/samlagsfélag dagsett. Nafn félags var B slf.

Þann 3. júní 2010 var félagið C slf. stofnað. Tilgangur félagsins var rekstur vöruflutningabifreiða, leigustarfsemi, verktaka- og sölustarfsemi og annað sem framangreindri starfsemi fylgir. Tekið var fram að A væri félagsaðili, sem bæri fulla og ótakmarkaða ábyrgð á skuldbindingum félagsins. Sóknaraðili var samlagsaðili, sem bar takmarkaða ábyrgð á skuldbindingum félagsins og takmarkaðist ábyrgð hans við kr. 10.000. Þann 28. júní 2010 var umsókn um kennitölu fyrir sameignarfélag/samlagsfélag dagsett. Nafn félagsins var C slf.

Sóknaraðili óskaði eftir því við varnaraðila, með erindi sem móttakið var 18. júní 2012, að ábyrgð hans yrði felld niður. Þann 19. júní 2012 hafnaði varnaraðili beiðninni.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 16. júlí 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að ábyrgð hans á lánsamningi nr. X verði felld niður. Sóknaraðili kveður varnaraðila ekki hafa staðið við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þar sem ekki hafi farið fram greiðslumat við útgáfu samningsins.

Sóknaraðili vísar til þess að ákveðinn hópur af fjármálafyrirtækjum hafi skuldbundið sig til þess að fara eftir samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. SFF hafi skrifað undir samkomulagið fyrir hönd meðlima samtakanna og hafi F verið meðlimur samtakanna frá 27. september 1999. Á þeim tíma sem varnaraðili var meðlimur SFF hafi honum borið að fylgja ákvæðum samkomulagsins.

Sóknaraðili vísar til þess að þegar umræddur lánsamningur sé skoðaður komi hvergi fram að lánið sé veitt vegna reksturs A, heldur hafi samningurinn verið milli varnaraðila og einstaklingsins A. Bendir sóknaraðili á að hvergi í samningnum sé minnst á rekstur A eða þá að bíllinn sé keyptur vegna hans og ljóst sé að lánið hafi verið veitt til að lána einstaklingi fé til að kaupa bíl á sínu nafni. Hvað einstaklingurinn kjósi að gera við bílinn, nota hann persónulega eða við rekstur, komi málinu ekki við. Það sem skipti máli hér sé að einstaklingur hafi tekið lán, einstaklingur hafi fengið lán og einstaklingur hafi ábyrgst einstaklinginn sem tekið hafi lánið. Þó að um sé að ræða vörubifreið sé ekkert sem banni einstaklingum að eiga vörubifreið.

Þá vísar sóknaraðili til þess að fráleitt sé að samþykkja sönnunarfærslu um að sóknaraðili og lántaki hafi þekkt inn á fjármál hvors annars, enda hafi varnaraðili ekki lagt fram gögn því til stuðnings að ábyrgðarmaðurinn hafi þekkt inn á fjárhagsleg málefni aðalskuldara.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað. Í upphafi bendir varnaraðili á að það sé rangt sem ítrekað sé haldið fram í atvikalýsingu sóknaraðila að um lánsamning hafi verið að ræða. Umræddur samningur nr. X sé leigusamningur, n.t.t. fjármögnunarleigusamningur þar sem varnaraðili leigi leigutaka, A, og jafnframt syni sóknaraðila, vörubifreið af tegundinni Man TGM, ásamt vörukassa og lyftu. Hafi eignarréttur vörubifreiðarinnar allan tímann verið hjá

varnaraðila eins og glögglega megi sjá á samningnum sem sóknaraðili hafi tekist á hendur sjálfskuldarábyrgð á, undirritað og staðfest að hann hafi kynnt sér.

Bendir varnaraðili á að leigutaki hafi tekið umrædda bifreið á leigu hjá varnaraðila í þeim tilgangi að afla sér tekna af henni og standa með þeim hætti straum af leigugreiðslunum. Sóknaraðili sé sjálfur atvinnubílstjóri, starfi sem atvinnubílstjóri hjá sama fyrirtæki og leigutaki og þekki því vel til þess reksturs og hafi sjálfur átt í sambærilegum viðskiptum við varnaraðila. Þess megi jafnframt geta að sóknaraðili og leigutaki séu í dag og hafi verið á þeim tíma sem leigusamningur hafi verið gerður með lögheimili á sama stað og megi því ætla að sóknaraðili hafi haft gott aðgengi að upplýsingum um fjárhag sonar síns. Þá beri enn fremur að geta þess að þeir feðgar hafi stofnað í júní 2010 samlagsfélögin B og C og standi þar saman að rekstri vöruflutningabifreiða, leigustarfsemi, verktaka- og sölustarfsemi og öðru er framangreindri starfsemi fylgi. Hafi þeir feðgar því fjárhagslegan ávinning af afkomu hvors annars.

Varnaraðili byggir einkum á því að honum hafi í viðskiptum við sóknaraðila ekki verið skylt að taka tillit til þeirra verklagsreglna sem sé að finna í samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Umrætt samkomulag nái eingöngu til ábyrgða á skuldum einstaklinga eins og glöggst komi fram í heiti samkomulagsins. Leigutaki samkvæmt þeim samningi sem hér sé til umfjöllunar sé atvinnubílstjóri og sé skuldbindingin til komin vegna reksturs hans en ekki einkaneyslu. Við upphaf viðskiptanna hafi leigutaki óskað eftir því við varnaraðila að hann fjármagnaði vörubifreið sem hann hygðist nota til að afla sér tekna og hafi tekjurnar m.a. átt að standa straum af umræddri fjármögnun. Í kjölfarið hafi aðilar gert með sér umræddan leigusamning. Í honum hafi falist að varnaraðili keypti umrædda vörubifreið, ásamt vörukassa og lyftu og leigði leigutaka samkvæmt nánar tilgreindum skilmálum.

Sóknaraðila hafi verið fyllilega ljóst að umrædd viðskipti hafi farið fram í þeim tilgangi að fjármagna rekstrargrundvöll sonarins, leigutaka, enda sé sóknaraðili sjálfur atvinnubílstjóri og þekki vel til slíks reksturs. Hafi sóknaraðili til að mynda sjálfur haft samband við varnaraðila á þessum tíma og óskað eftir fjármögnun á vörubifreið vegna aukinna verkefna hjá D ehf. en sóknaraðili hafi starfað sem atvinnubílstjóri hjá því félagi á þeim tíma. Þess beri jafnframt að geta að leigutakinn, sonur sóknaraðila, hafi starfað sem atvinnubílstjóri hjá E ehf. á sama tíma en það hafi verið dótturfélag D ehf. á þeim tíma. Í dag séu þeir feðgar atvinnubílstjórar hjá félaginu G ehf. sem sé móðurfélag fyrrgreindra fyrirtækja í dag. Í störfum sínum fyrir umrædd félög leggi bílstjórar sjálfir til bifreiðar til starfans og séu í raun verktakar hjá fyrirtækjunum. Leigutaki og sóknaraðili hafi verið með skráð virðisaukaskattsnúmer á eigin kennitölu allt til loka júní 2010 en þá hafi þeir stofnað fyrrgreind samlagsfélög til að halda utan um rekstur sinn. Sé því ljóst að þeir feðgar hafi fylgst að í þessum störfum sínum og haft fjárhagslegan ávinning af því að standa saman að rekstri bifreiðanna. Sóknaraðili hafi enn fremur átt í viðskiptum með fjármögnunarleigusamninga hjá varnaraðila allt frá árinu 2001 og með kaupleigusamninga frá 1996 og hafi því verið vel kunnugt um hverslags áhættuskuldbindingu hann hafi verið að undirgangast.

Vísar varnaraðili til þess að það sé hafið yfir allan vafa að umrædd skuldbinding sé tilkomin vegna reksturs leigutaka en ekki einkaneyslu hans. Hafi það jafnframt verið skýr forsenda fyrir viðskiptunum af hálfu varnaraðila að leigutaki hygðist nota umrædda bifreið í rekstrarskyni enda hafi fjármögnunarleigusamningar eingöngu staðið þeim til boða sem hafi verið að leita eftir fjármögnun á tækjum og

vélum til atvinnureksturs. Hafi sóknaraðila verið þetta vel kunnugt. Bendir varnaraðili á að fyrrgreint samkomulag hafi því ekki tekið til umræddra viðskipta.

Varnaraðili byggir á því, ef af einhverjum ástæðum verði ekki fallist á ofangreinda málsástæðu, að málsatvik hafi ekki verið með þeim hætti að víkja beri ábyrgðinni til hliðar. Varnaraðili vísar til þess að það sé grundvallarregla í samningarétti að gerða samninga beri að halda. Sóknaraðili hafi gefið varnaraðila loforð um ábyrgð á því að kröfur á hendur leigutaka vegna samningsins yrðu efndar. Mikið þurfi til að slíkum samningi verði vikið til hliðar en heimild til slíks sé þó að finna í 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Þó svo að sóknaraðili byggi málatilbúnað sinn ekki á umræddu lagaákvæði heldur eingöngu á meintu broti gegn samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga telur varnaraðili engu að síður nauðsynlegt að fjalla stuttlega um ákvæðið og rökstyðja hvers vegna það eigi ekki við í því máli sem hér sé til umfjöllunar.

Varnaraðili vísar til þess að umrædd 36. gr. laga nr. 7/1936 sé túlkuð þröngt enda undantekning frá áðurnefndri meginreglu samningaréttar um að samninga skuli halda. Ástæða hinnar þröngu túlkunar sé m.a. sú að of viðtæk túlkun á 36. gr. laga nr. 7/1936 myndi grafa undan stoðum viðskiptalífsins.

Varnaraðili telur, með tilliti til ofangreinds, að þó svo komist yrði að þeirri niðurstöðu að honum hafi borið að taka að einhverju leyti mið af fyrrgreindu samkomulagi leiði það ekki sjálfkrafa til þess að víkja beri umræddri sjálfskuldarábyrgð til hliðar. Umrætt samkomulag hafi að geyma verklagsreglur en ekki ófrávikjanlegar formreglur sem séu forsenda fyrir gildi ábyrgðarskuldbindinga. Frávik frá þeim leiði ekki sjálfkrafa til þess að ábyrgðarskuldbindingu verði vikið til hliðar heldur verði að meta málsatvik hverju sinni og þá með tilliti til 36. gr. laga nr. 7/1936.

Varnaraðili vill í þessu skyni benda á að jafnvel þótt greiðslumat hefði farið fram á leigutaka þá hefði það ekki breytt ákvörðun sóknaraðila um að takast á hendur sjálfskuldarábyrgð á samningnum. Eins og fyrr hafi verið greint frá þá sé leigutaki sonur sóknaraðila, þeir séu í dag og hafi verið á þeim tíma sem viðskiptin hafi verið undirrituð skráðir með sama lögheimili, þeir standi saman að rekstri félaga og hafi í mörg ár starfað sem atvinnubílstjórar fyrir sömu verkkaupa auk þess sem sóknaraðili hafi sjálfur átt í sambærilegum viðskiptum við varnaraðila. Hafi sóknaraðila því verið vel kunnugt um fjárhagslegan bakgrunn leigutaka og þá áhættu sem hafi falist í því að takast á hendur umrædda sjálfskuldarábyrgð.

Bendir varnaraðili á að þegar samningurinn hafi verið gerður hafi leigutaki verið fjárhagslega bær til að takast á við skuldbindingar samningsins. Leigutaki hafi áður verið með vörubifreið á fjármögnunarleigu hjá varnaraðila auk annarra bifreiða á bílasamningum. Hafi varnaraðili haft góða reynslu af viðskiptum sínum við leigutaka sem hafi ætíð staðið við leigugreiðslur samkvæmt samningnum. Þar að auki hafi bifreiðin átt að skapa tekjur til að standa straum af leigugreiðslum samningsins og hafi leigutaki föst verkefni sem atvinnubílstjóri eins og áður segi. Þetta hafi sóknaraðila verið vel kunnugt um því eins og áður hafi komið fram þá hafi þeir feðgar báðir starfað sem atvinnubílstjórar fyrir tengd fyrirtæki. Sóknaraðili hafi sjálfur óskað eftir fjármögnun og gert samning um fjármögnunarleigu á vörubifreið á þessum tíma vegna aukinna verkefna hjá umræddum fyrirtæjum auk þess sem hann hafi haft margra ára reynslu af sambærilegum viðskiptum við varnaraðila.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðili hafi einnig haft fjárhagslegan ávinning af umræddum viðskiptum þar sem hann standi að rekstri tveggja félaga með leigutaka en tilgangur félaganna sé rekstur vörubifreiða, leigustarfsemi, verktaka- og sölustarfsemi

og annað sem framangreindri stafsemi fylgi. Megi því ætla að leigumunurinn samkvæmt umræddum leigusamningi sé hluti af rekstrargrundvelli fyrrgreindra félaga og grundvöllur fyrir starfi þeirra feðga hjá fyrirtækinu G ehf. og dótturfélögum þess.

Varnaraðili telur því ljóst að jafnvel þótt greiðslumat hefði farið fram á leigutaka samningsins þá hefði það ekki haft áhrif á ákvörðun sóknaraðila um að takast á hendur sjálfskuldarábyrgð á samningnum. Þessu til viðbótar bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi sem ábyrgðaraðili auk þess ritað undir fjölmargar breytingar á umræddum fjármögnunarleigusamningi á tímabilinu frá október 2008 til mars 2012 og ítrekað þannig ábyrgð sína á samningnum. Sóknaraðili hafi þrátt fyrir þetta ekki mótmælt sjálfskuldarábyrgð sinni fyrr en nú.

Varnaraðili telur að með hliðsjón af öllu framangreindu séu málsatvik, tengd umræddum viðskiptum og sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, ekki með þeim hætti að ábyrgðinni verði vikið til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi ábyrgðar sóknaraðila á fjármögnunarleigusamningi nr. X, útfefnum af A til varnaraðila. Þar af leiðandi kemur ekki til skoðunar hvort um sé að ræða lánssamning eða leigusamning.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dags. 1. nóvember 2001, er undirritað af Samtökum banka og verðbréfafyrirtækja f.h. aðildarfélaga sinna. Varnaraðili var eitt þessara aðildarfélaga. Verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess en þeim skilningi hafnað að einungis sé um að ræða verklagsreglur.

Krafa sóknaraðila byggir á þessu samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð fyrir annan einstakling, sbr. 2. gr. samkomulagsins.

Leigutaki samkvæmt fjármögnunarleigusamningi nr. X var A. Af orðalagi 2. gr. samkomulagsins og heiti þess er ljóst að því er ætlað að ná til ábyrgða á skuldum einstaklinga. Leigutaki var einstaklingur og gildir samkomulagið því um umrædda ábyrgð sóknaraðila. Verður ekki fallist á með varnaraðila að þar sem ábyrgðin var í þágu atvinnureksturs A gildi samkomulagið ekki í máli þessu. Er bæði gildissvið samkomulagsins og samningur aðila skýr að því leyti, að um er að ræða ábyrgð á skuld einstaklings.

Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði engu að síður veitt, skal hann staðfesta það skriflega.

Ekki ligga fyrir nein gögn um það að varnaraðili hafi metið greiðslugetu A, leigutaka samkvæmt fjármögnunarleigusamningi nr. X og er því ekki haldið fram að það hafi verið gert. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu A. Verður varnaraðili að bera allan halla af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hver

niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A eftir að hafa kynnt sér matið. Er ekki unnt að fallast á það með varnaraðila að það hafi leyst hann undan skyldu sinni til að framkvæma greiðslumat að tengsl hafi verið á milli ábyrgðarmanns og lántaka.

Varnaraðili telur að við mat á því hvort ógilda beri ábyrgð sóknaraðila með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa beri að líta til þessara tengsla. Um sé að ræða fjölskyldutengsl og hafi sóknaraðili og leigutaki haft sama lögheimili. Þá vísar hann til þess að sóknaraðili hafi haft fjárhagslegan ávinning af viðskiptunum.

Ekki verður fallist á að fjölskyldutengsl og lögheimili sóknaraðila og A, leigutaka, sýni að sóknaraðili hafi þekkt fjárhagsstöðu A þannig að hann hafi verið fær um að meta sjálfur getu A til að efna samninginn eða að þau hafi áhrif á skyldur varnaraðila skv. samkomulaginu til að framkvæma greiðslumat. Þá verður ekki fallist á með varnaraðila að sóknaraðili hafi haft fjárhagslegan ávinning af því að gangast í ábyrgð fyrir leigutaka, A, enda hefur varnaraðili ekki lagt fram gögn því til stuðnings. Ekki verður talið að stofnun félaga sóknaraðila og A sýni fram á framangreint, enda voru félögin stofnuð rúmum þremur árum eftir að sóknaraðili gekkst í ábyrgð á umræddum samningi.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að rétt sé að ógilda ábyrgð sóknaraðila á fjármögnunarleigusamningi nr. X með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Ábyrgð sóknaraðila, M, á fjármögnunarleigusamningi nr. X, útgefnum af A til varnaraðila, F, er ógild.

Reykjavík, 5. nóvember 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Guðlaug B. Ólafsdóttir